

INŽENJERSKA KOMORA CRNE GORE

***EUROKOD 1 – Dejstva na
konstrukcije***

DIO 1-4 – Dejstvo vjetra

Podgorica

08.10.2013.

Oblast primjene

Utjecaji od vjetra određuju se za:

- zgrade i druge građevinske objekte visine do 200 m (dejstva vjetra na dimnjake i jarbole sa zategama određuju se prema EN 1993-3-1 i EN 40);
- mostove, čiji raspon nije veći od 200 m, pod uslovom da ispunjavaju kriterijum dinamičkog odgovora;
- objekat kao cjelinu, kao i za pojedine njegove dijelove (komponente, elemente obloge, elemente za prihvatanje, sigurnosne i zvukne barijere).

Ovaj dio ne daje uputstva o:

- torzionim oscilacijama, na primjer kod visokih zgrada sa središnjim jezgrom;
- vibracijama kolovozne ploče mostova usljed poprečnih turbulencija vjetra;
- mostovima sa kosim kablovima;
- vibracijama kod kojih je pored osnovnog (prvog) potrebno razmatrati i više tonove oscilovanja.

Modeliranje dejstava vjetra

Priroda opterećenja:

- promjenjiva u toku vremena;
- djeluju direktno kao pritisak na spoljašnje površine zatvorenih konstrukcija ili unutrašnje površine otvorenih konstrukcija;
- trenje kod velikih površina izloženih dejstvu vjetra.

Prikaz dejstva vjetra:

- upročeni skup pritisaka ili sila, koje djeluju upravno na površinu, čiji je uticaj ekvivalentan uticajima turbulentnog vjetra.

Klasifikacija opterećenja:

- promjenjiva nepokretna dejstva (prema EN 1990, 4.1.1).

Karakteristične vrijednosti:

- određuju se iz osnovnih vrijednosti brzine vjetra ili pritiska vjetra;
- osnovne vrijednosti predstavljaju karakteristične vrijednosti;

Modeliranje

Brzina vjetra i pritisak brzine – osnovne vrijednosti

Brzina vjetra i pritisak brzine sastoje se iz srednje i fluktuiraju e komponente.

Srednja komponenta - **srednja brzina vjetra**

Zavisi od hrapavosti i topografije terena, kao i od osnovne brzine vjetra:

$$v_m(z) = c_r(z) c_0(z) v_b$$

$c_r(z)$ - koeficijent hrapavosti

$c_0(z)$ - koeficijent topografije

v_b - osnovna brzina vjetra

Fluktuiraju a komponenta – **intenzitet turbulencije**

Zavisi od standardne devijacije turbulencije i srednje brzine vjetra:

$$I_v(z) = \frac{v}{v_m(z)}$$

v - standardna devijacija

$v_m(z)$ - srednja brzina vjetra

Komponente su me usobno zavisne.

Srednja brzina vjetra

Koeficijent hrapavosti terena uzima se u obzir zbog promjene srednje brzine vjetra na lokaciji konstrukcije i zavisi od visine iznad nivoa tla i hrapavosti tla na terenu navjetreno od konstrukcije u razmatranom pravcu vjetra.

$$c_r(z) = k_r \ln \left(\frac{z}{z_0} \right) \quad z_{\min} \leq z \leq z_{\max}$$

$$c_r(z) = c_r(z_{\min}) \quad z < z_{\min}$$

z_0 - dužina hrapavosti
 k_r - koeficijent terena

$$k_r = 0.19 \left(\frac{z_0}{z_{0,II}} \right)^{0,07}$$

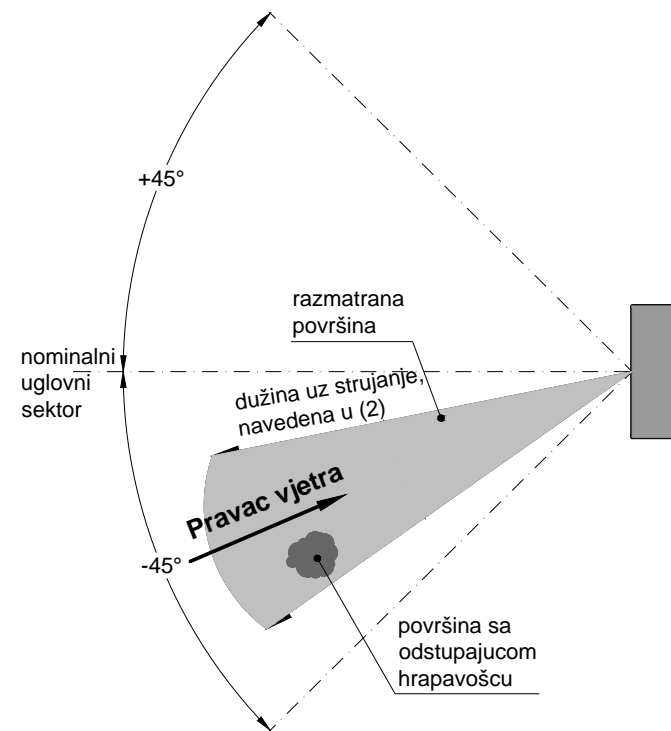
Kategorija terena	z_0 [m]	$z_{\min}$ [m]
0 More ili obalno podru je izloženo otvorenom moru	0.003	1
I Jezera ili ravni arska i horizontalna površina sa zanemarljivom vegetacijom i bez prepreka	0.01	1
II Površina sa niskom vegetacijom, kao što je trava i izolovanim preprekama (drve e, zgrade), koje su udaljene za najmanje 20 visina prepreke	0.05	2
III Površina sa redovnom pokrivenoš u vegetacijom ili zgradama, ili, pak, izolovanim preprekama koje su udaljene za najviše 20 visina prepreke (kao što su sela, prigradski tereni, neprekidna šuma)	0.3	5
IV Površina na kojoj je najmanje 15% površine prekriveno zgradama, ija prosje na visina prelazi 15 m	1.0	10

NAPOMENA: Kategorije terena ilustrovane su u A.1.

$z_{0,II}$ - za II kategoriju terena

$z_{\min}$ - prema tabeli

$z_{\max}$ - treba da bude 200 m

Procjena hrapavosti terena

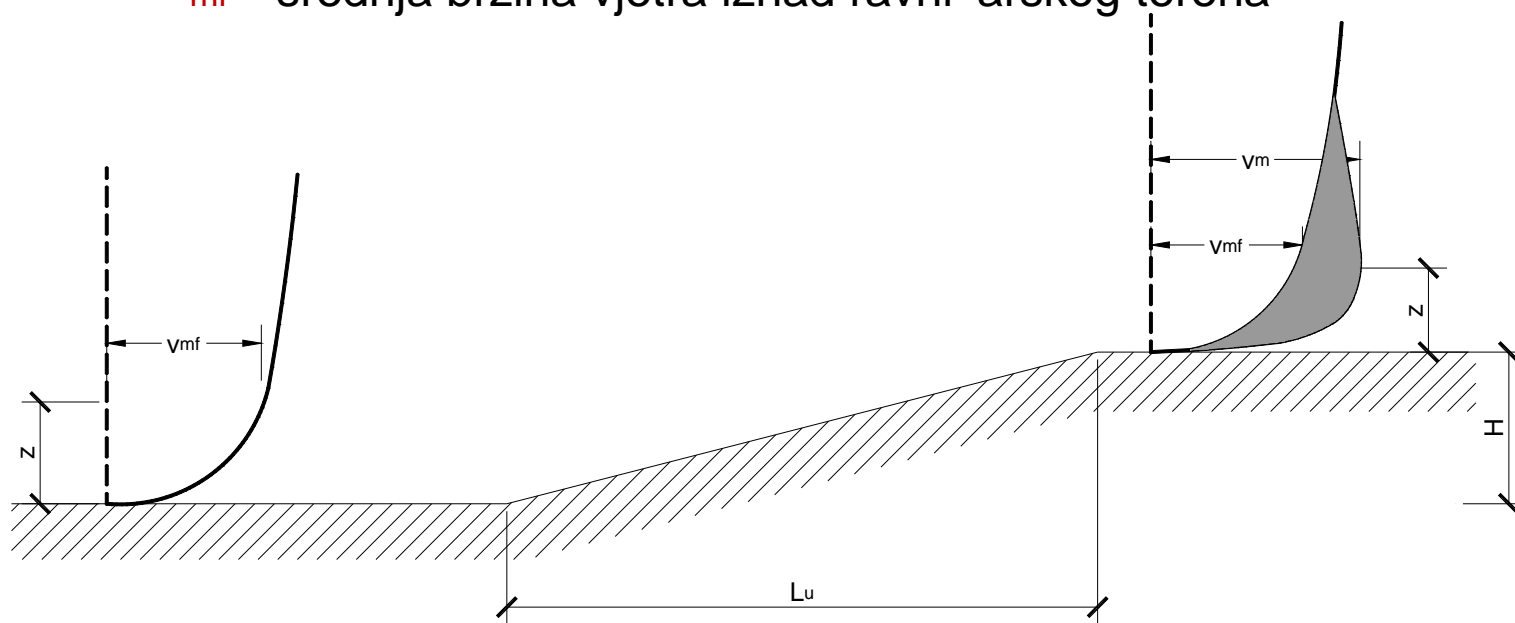
Srednja brzina vjetra

Kada **topografija** terena poveća brzinu vjetra više od 5%, mora se uzeti u obzir preko koeficijenta topografije. Uticaji topografije mogu da budu zanemareni kada je prosječni nagib navjetrenog terena manji od 3°.

$$c_0(z) = \frac{v_m}{v_{mf}}$$

v_m - srednja brzina vjetra na visini z iznad terena

v_{mf} - srednja brzina vjetra iznad ravninskog terena

Ilustracija povećanja brzine vjetra usljed topografije terena

L_u – stvarna dužina navjetrenog nagiba

H – efektivna visina prepreke

Srednja brzina vjetra

Osnovna brzina vjetra može da bude izražena prema formuli:

$$V_b = C_{dir} C_{season} V_{b,0}$$

C_{dir} - koeficijent pravca
 C_{season} - koeficijent sezonskog djelovanja
 $V_{b,0}$ - fundamentalna vrijednost osnovne brzine vjetra

Osnovna brzina vjetra – definisana kao funkcija pravca vjetra i doba godine, na 10 m iznad tla terena kategorije II.

Koeficijent pravca – može biti dat Nacionalnim aneksom, preporučena vrijednost je 1.0.

Koeficijent sezonskog djelovanja – može biti dat Nacionalnim aneksom, preporučena vrijednost je 1.0.

Fundamentalna vrijednost osnovne brzine vjetra – karakteristična desetominutna srednja brzina vjetra, nezavisna od pravca vjetra i doba godine, mjerena na 10 m iznad nivoa tla, na otvorenom zemljanom terenu, sa niskom vegetacijom (teren kategorije II). Ova vrijednost može biti data Nacionalnim aneksom.

Turbulencija vjetra

Komponenta turbulencije vjetra ima srednju vrijednost 0 i standardnu devijaciju v . Standardna devijacija može se odrediti korištenjem izraza:

$$v = k_r v_b k_t$$

k_r - koeficijent terena
 v_b - osnovna brzina vjetra

k_t - koeficijent turbulencije (može biti dat Nacionalnim aneksom, preporučena vrijednost je 1.0)

Intenzitet turbulencije je onda jednak:

$$I_v(z) = \frac{v}{v_m(z)} = \frac{k_t}{c_0(z) \cdot \ln(z/z_0)} \quad z_{\min} \leq z \leq z_{\max}$$

$$I_v(z) = I_v(z_{\min}) \quad z < z_{\min}$$

Udarni pritisak vjetra

Vrijednost udarnog pritiska vjetra može biti određena Nacionalnim aneksom, dok se u ovom dijelu Eurokoda preporučuje korištenje formule:

$$q_p(z) = [1 + 7I_v(z)] \cdot \frac{1}{2} \cdot \rho \cdot v_m^2(z) = c_e(z) \cdot q_b \quad \text{gdje je:}$$

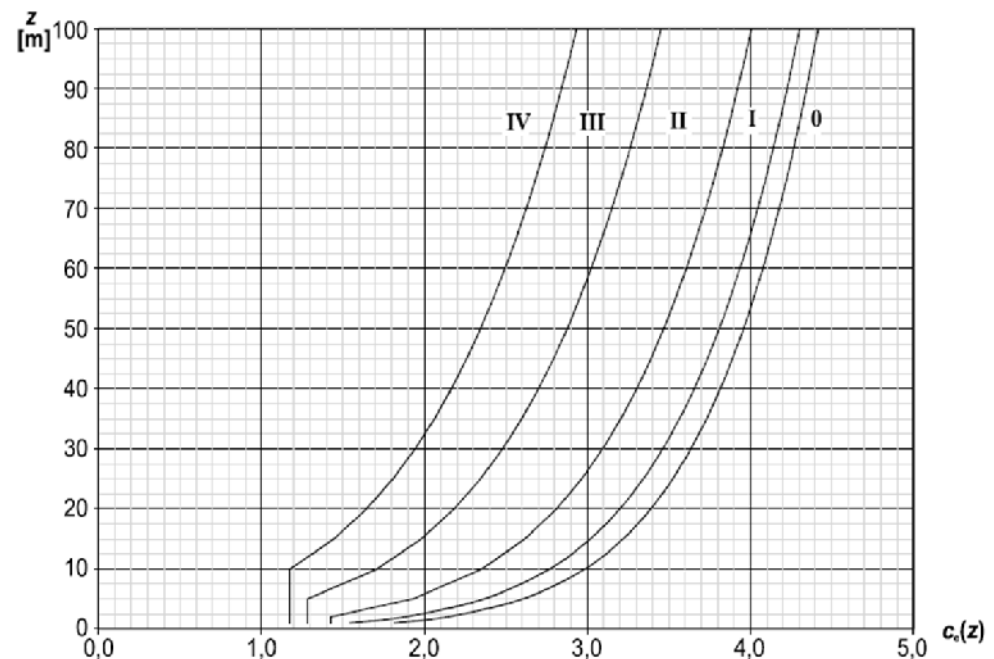
- gustina vazduha (zavisi od nadmorske visine, temperature i barometarskog pritiska otkivanog u području u toku olujnih vjetrova) -
- može biti određena Nacionalnim aneksom, dok je preporučena vrijednost 1.25 kg/m^3

$c_e(z)$ - koeficijent izloženosti, koji se izražava prema formuli:

$$c_e(z) = \frac{q_p(z)}{q_b} \quad \text{gdje je:}$$

q_b - osnovni pritisak vjetra, dat formulom:

$$q_b = \frac{1}{2} \cdot \rho \cdot v_b^2$$

Prikaz koeficijenta izloženosti kada su koeficijenti topografije i turbulencije jednaki 1.0.

Dejstva vjetra – pritisak vjetra na površine

Pritisak vjetra na površine može biti spoljašnji ili unutrašnji.

Pritisak vjetra na spoljašnju površinu

$$w_e = q_p(z_e) c_{pe} \quad \text{gdje je:}$$

$q_p(z_e)$ - udarni pritisak vjetra

z_e - referentna visina za spoljašnji pritisak

c_{pe} - koeficijent spoljašnjeg pritiska

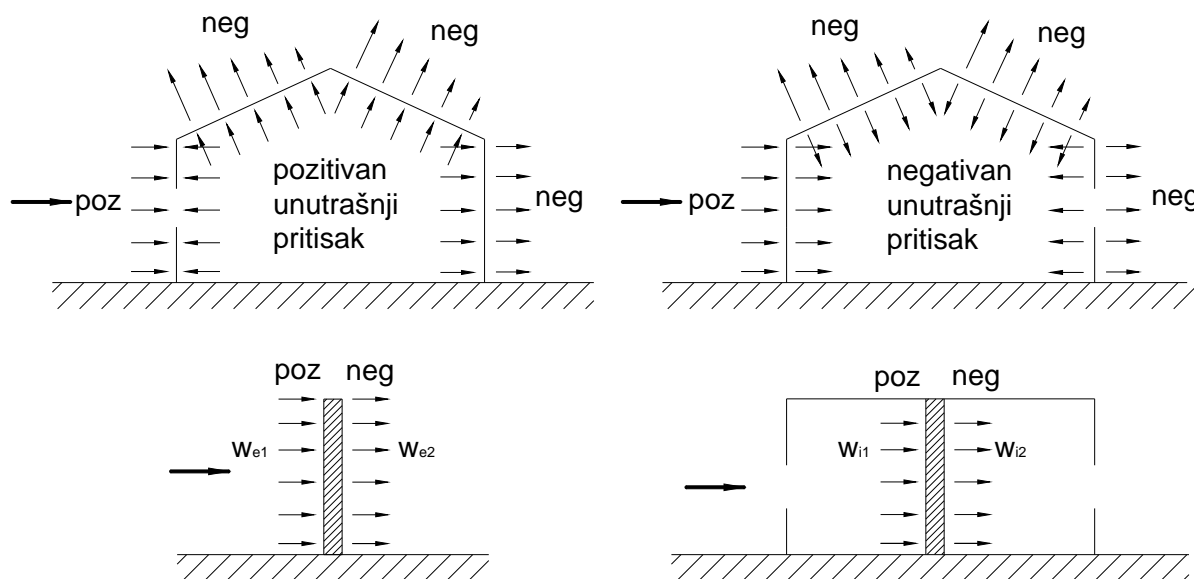
Pritisak vjetra na unutrašnju površinu

$$w_i = q_p(z_i) c_{pi} \quad \text{gdje je:}$$

$q_p(z_i)$ - udarni pritisak vjetra

z_i - referentna visina za unutrašnji pritisak

c_{pi} - koeficijent unutrašnjeg pritiska

Pritisak na površine -
znak

Dejstva vjetra – sile vjetra

Sile vjetra za konstrukciju u cjelini, ili za komponentu konstrukcije, treba da budu određene:

- preko sila sra unatih primjenom koeficijenata ili
- preko sila sra unatih iz površinskih pritisaka.

Sila vjetra koja djeluje na konstrukciju ili neki njen dio:

$$F_w = c_s c_d \cdot c_f \cdot q_p(z_e) \cdot A_{ref} \quad \text{gdje su:}$$

$c_s c_d$ - koeficijent konstrukcije

c_f - koeficijent sile za konstrukciju ili njen element

$q_p(z_e)$ - udarni pritisak vjetra na referentnoj visini z_e

A_{ref} - referentna površina konstrukcije ili njenog elementa

Vektorsko sabiranje sila sra unatih iz spoljašnjih i unutrašnjih pritisaka, odnosno sila trenja koje djeluju paralelno spoljašnjim površinama.

$$F_{w,e} = c_s c_d \cdot \sum_{\text{površine}} w_e \cdot A_{ref} \quad F_{w,i} = \sum_{\text{površine}} w_i \cdot A_{ref} \quad F_{fr} = c_{fr} \cdot q_p(z_e) \cdot A_{fr} \quad \text{gdje su:}$$

w_e (w_i) - spoljašnji (unutrašnji) pritisak na visini z_e (z_i) c_{fr} - koeficijent trenja

Koeficijent kostrukcije $c_s c_d$

Ovim koeficijentom uzima se u obzir uticaj od neistovremenog dejstva udarnih pritisaka na površinu c_s zajedno sa uticajem vibracija konstrukcije usljed turbulencije c_d .

Može se analizirati i preko dvije komponente :

- koeficijent dimenzije c_s i
- dinami ki koeficijent c_d

$$c_s c_d = \frac{1 + 2k_p I_v(z_s) \sqrt{B^2 + R^2}}{1 + 7I_v(z_s)}$$

Objekti ili njihovi elementi i komponente	$c_s c_d$	
Zgrade sa visinom manjom od 15 m	1.0	Alternativno prora un prema 6.3 EN 1991-1-4
Za fasadne i krovne elemente koji imaju sopstvenu frekvenciju ve u od 5 Hz	1.0	
Za ramovske zgrade koje imaju nose e zidove, a koje su manje visine od 100 m i ija je visina manja od etvorostruke dubine u pravcu vjetra	1.0	
Za dimnjake kružnog popre nog presjeka, ija je visina manja od 60 m, kao i od vrijednosti 6.5 puta pre nik	1.0	
Za gra evinske objekte (osim mostova koji su posebno razmatrani) kao i dimnjake i zgrade van datih ograni enja	prora un prema 6.3 ili iz Aneksa D, EN 1991-1-4	

z_s - referentna visina

k_p - udarni koeficijent

I_v - intenzitet turbulencije

B^2 - koeficijent izvornog dejstva

R^2 - koeficijent rezonantnog odgovora

$$c_s = \frac{1 + 7I_v(z_s) \sqrt{B^2}}{1 + 7I_v(z_s)}$$

Smanjenje dejstva vjetra usljed neistovremene pojave udarnih pritisaka

$$c_d = \frac{1 + 2k_p I_v(z_s) \sqrt{B^2 + R^2}}{1 + 7I_v(z_s) \sqrt{B^2}}$$

Pove anje od oscilacija usljed turbulencije u rezonanciji sa konstrukcijom

Koeficijenti pritiska i sile

1. Koeficijenti unutrašnjeg i spoljašnjeg pritiska – određuju se za:

- zgrade;
- kružne cilindre;

mogu biti:

- lokalni, dobijaju se koeficijenti pritiska za opterećene površine do 1 m²;
- globalni, dobijaju se koeficijenti pritiska za opterećene površine do 10 m². Oni mogu da se koriste za opterećene površine preko 10 m².

2. Koeficijenti neto pritiska – određuju se za:

- krovove nadstrešnica;
- samostojeće zidove parapete i ograde.

3. Koeficijenti trenja

4. Koeficijenti sile – određuju se za:

- table oznaka;
- konstrukcijske elemente sa pravougaonim, oštroivnim, pravim poligonalnim poprečnim presjekom;
- kružne cilindre;
- sfere;
- rešetkaste konstrukcije i skele;
- zastave.

Koeficijenti pritiska za zgrade

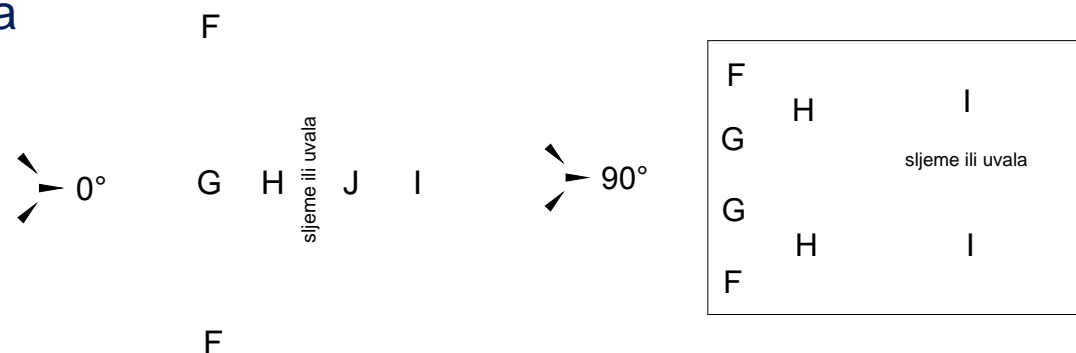
Vrijednosti spoljašnjih koeficijenata su date za:

- vertikalne zidove zgrada;
- ravne krovove;
- jednovodne krovove;
- dvovodne krovove;
- etvorovodne krovove;
- testeraste krovove;
- krovove u vidu svodova i kupola.

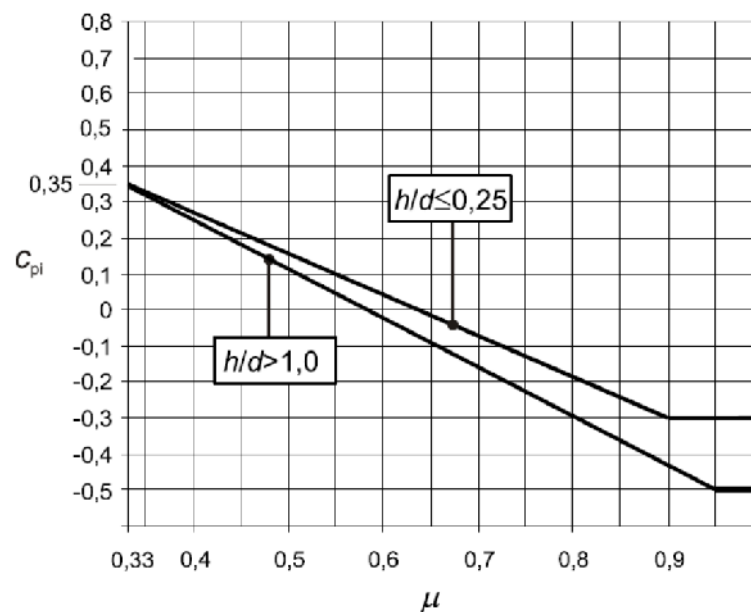
Razmatra se zajedni ko djelovanje unutrašnjeg i spoljašnjeg pritiska.

Površina otvora na dominantnoj strani je dva puta ve a od površine ostalih otvora: $c_{pi}=0.75c_{pe}$

Površina otvora na dominantnoj strani je tri puta ve a od površine ostalih otvora: $c_{pi}=0.90c_{pe}$

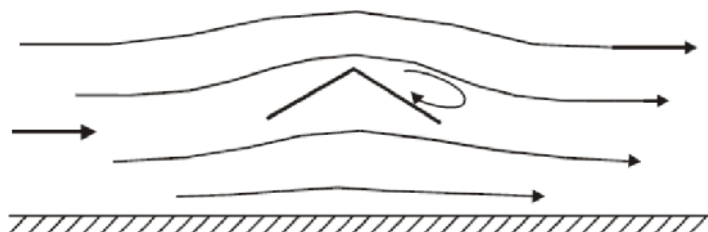
Prikaz šeme zona dvovodnih krovova za dva pravca vjetra

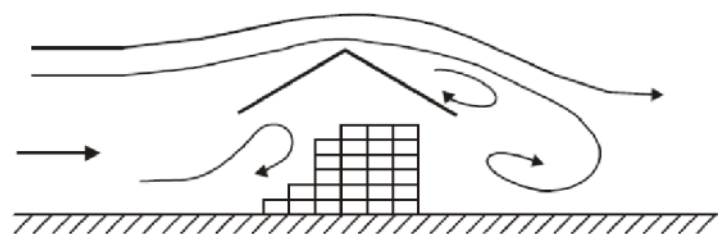
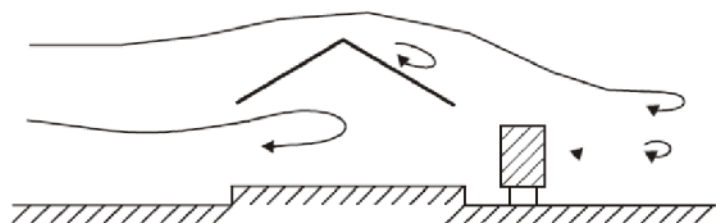
Koeficijenti unutrašnjeg pritiska za ravnomjernu raspodjelu otvora

Koeficijenti neto pritiska

Krovovi nadstrešnica:

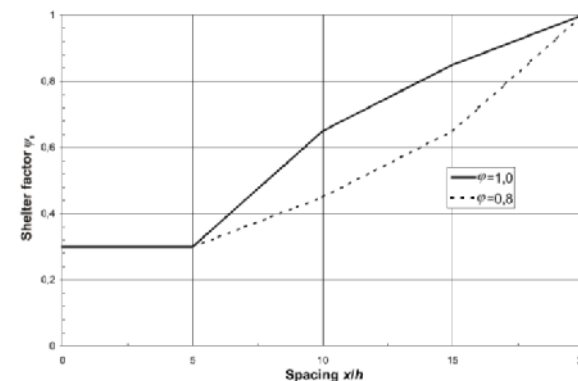
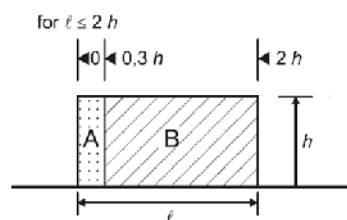
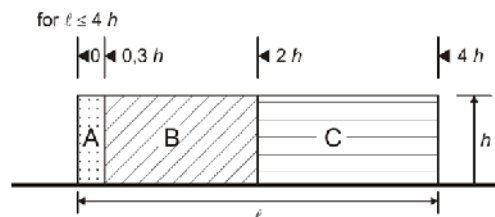
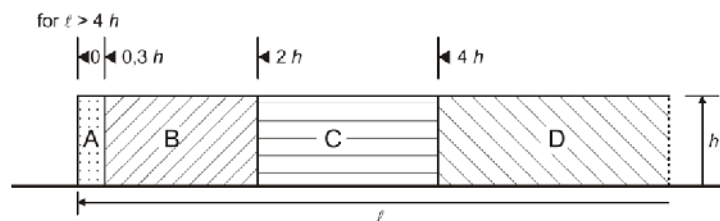

Prazna, samostalna nadstrešnica

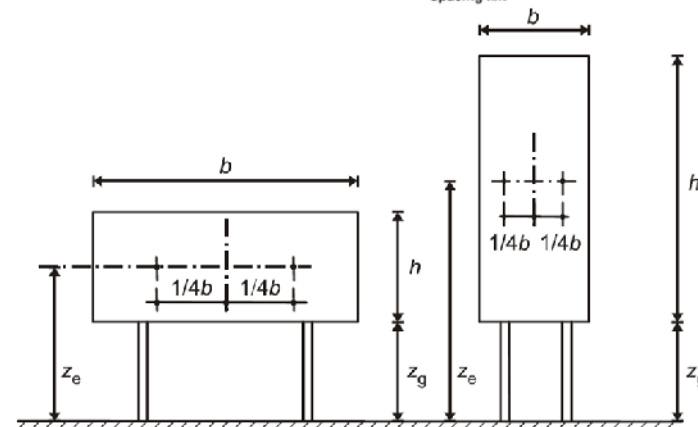

Nadstrešnica zatvorena do navjetrene strehe uskladištenom robom

Samostalni zidovi i parapeti, table oznaka:

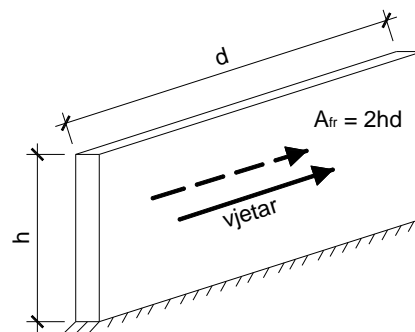
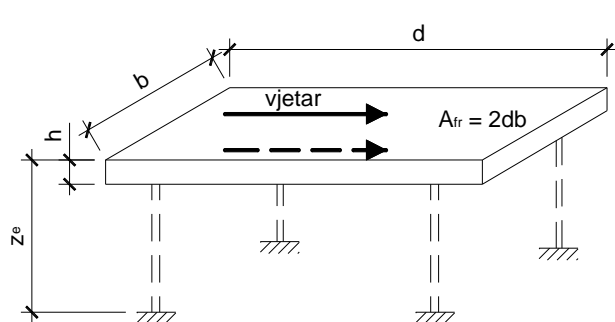
Zone dejstva vjetra
i koeficijent
zaklonjenosti

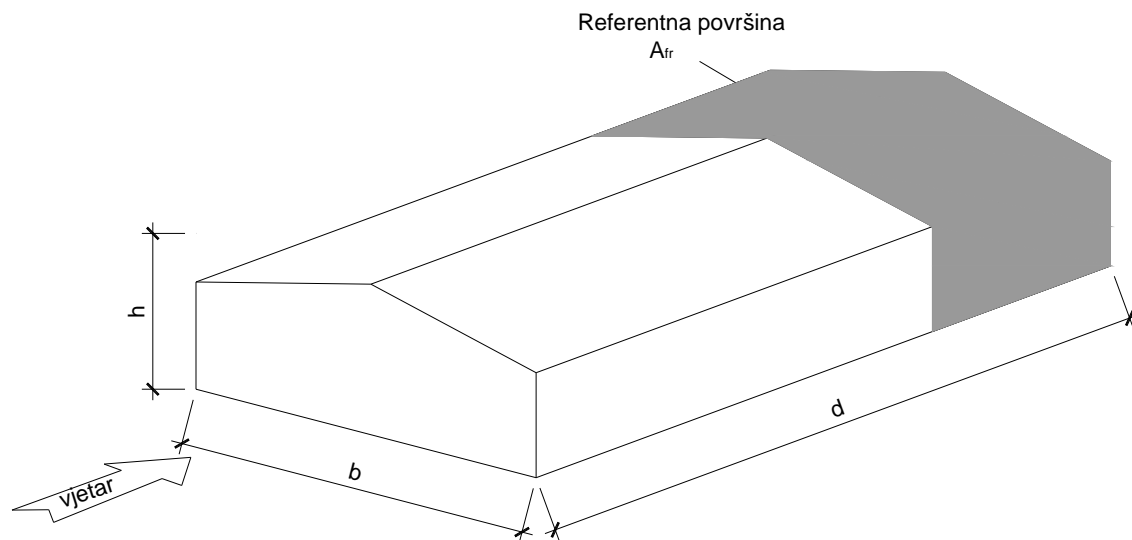
Koeficijenti trenja

Za površine zidova i krovova koeficijenti trenja definisani su u tabeli:

Površina	Koeficijent trenja c_{fr}
Glatka (npr. elik, gladak beton)	0.01
Hrapava (npr. hrapav beton, daske premazane smolom)	0.02
Vrlo hrapava (npr. reljef, rebra, preklopi)	0.04

Referentna površina za trenje

Koeficijenti sile

Pravougaoni popre ni presjek $C_f = C_{f,0} \cdot r$

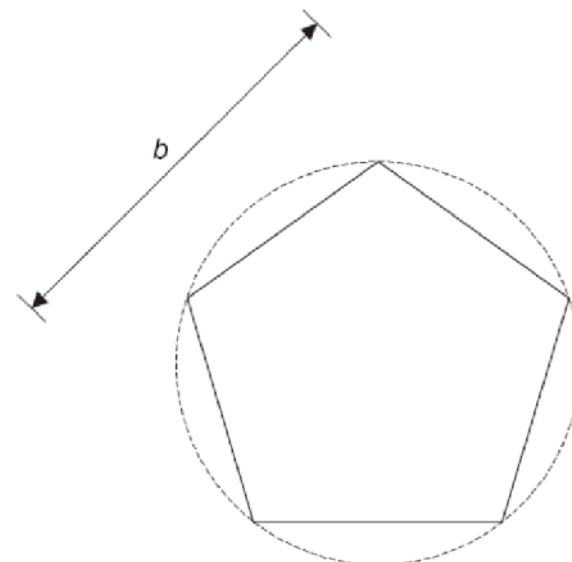
gdje su:

Oštroivi ni i pravilni poligonalni
popre ni presjek $C_f = C_{f,0}$

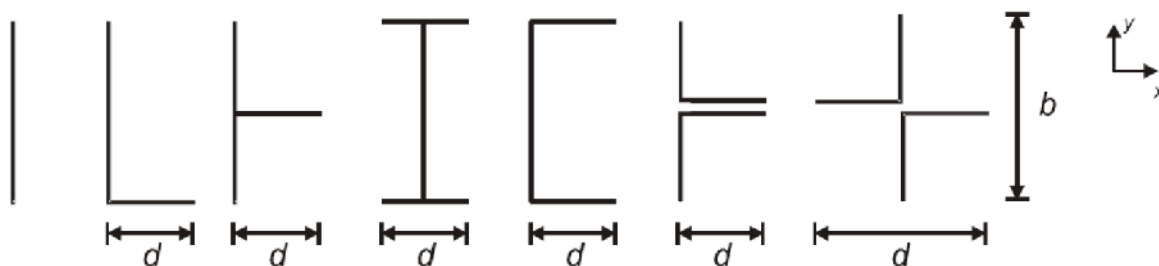
$C_{f,0}$ - koeficijent sile popre nog presjeka
bez strujanja vjetra na slobodnom
kraju

r - koeficijent redukcije za kvadratne
presjeke sa zaobljenim uglovima

- koeficijent uticaja kraja za elemente sa
strujanjem vjetra na slobodnom kraju

Pravilan poligonalni presjek

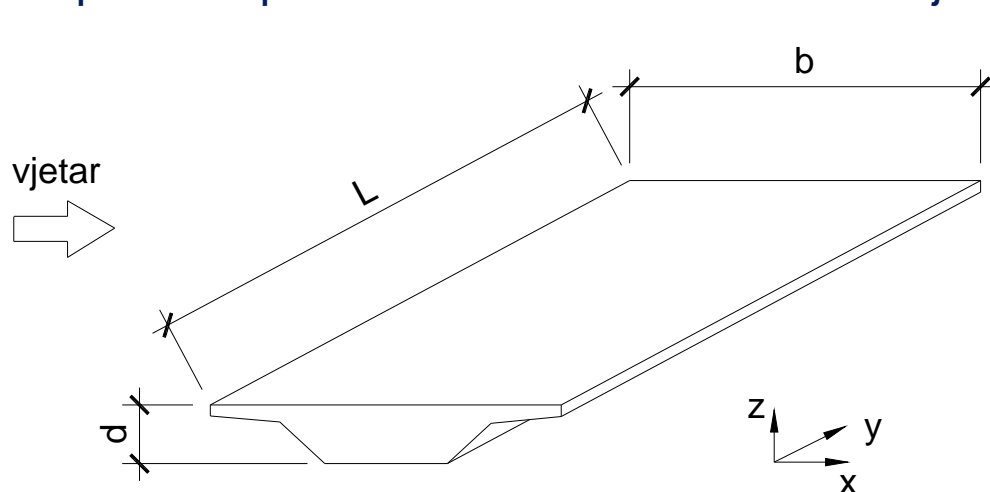

Oštroivi ni presjeci konstrukcijskih elemenata

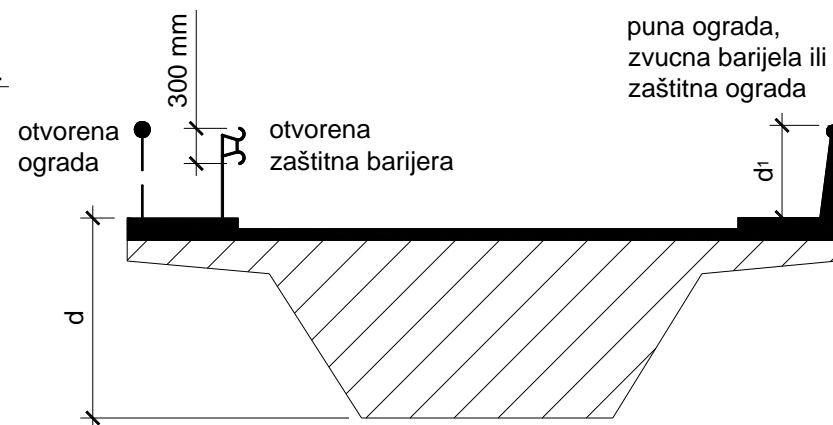
Dejstva vjetra na mostove

Sile djeluju u tri pravca:

- x – pravac paralelan sa širinom kolovozne ploče, upravan na raspon;
- y – pravac duž raspona;
- z – pravac upravan na kolovoznu konstrukciju.

Pravci dejstva vjetra na mostove

Visina koja se koristi za površinu

$A_{ref,x}$

$$F_w = \frac{1}{2} \rho v_b^2 C A_{ref,x}$$

v_b - osnovna brzina vjetra

C - koeficijent opterećenja od vjetra $C = c_e c_{f,x}$, gdje je c_e koeficijent izloženosti a $c_{f,x}$ koeficijent sile

$A_{ref,x}$ - referentna površina

ρ - gustina vazduha

Hvala na pažnji